

KÁRMÁN MÓR

1843—1915

Negyvenhárom évig tanított s 1915 október 14-én örökre elnémult **Kármán Mór** ajka. Halála egyszerre megelevenítette életének sokféle hatását s történelmi fényt vetett pályájára. Miként futotta meg e pályát, mely eszmék vezették rajta s mit hagyott örökül: mindezzel a Magyar Pædagogia részletesen foglalkozik majd. E percben elmulásán érzett fájdalommal, de az eszmék életében való erős bizalommal csak feljegyezzük, hogy Kármán Mór nem hathat többé élő szavával . . .

*

Fináczy Ernő egyetemi tanár, a Magyar Pædagogiai Társaság elnöke, e szavakkal vett tőle búcsút a ravatal előtt:

«A budapesti kir. magyar tudomány-egyetem bölcsészettudományi karának tanári testülete és a Magyar Pædagogiai Társaság nevében búcsúzom el Tőled, felejthetetlen mesterem és tanítóm, Kármán Mór. Eljutottál a véghez, ahonnan nincs visszatérés, de ahol nincsen többé fájdalom és szenvedés, hanem megpihenés és megenyhülés. Mert a te életed nem a nyugalomnak, hanem a küzdelemnek élete volt; küzdelmes élet, melyet fenkölt eszményekbe vetett rendületlen hittel éltél át, új utakat törve, új medreket ásva, új célokat kitűzve; és habár lelked minden gazdagságát pazarul szórtad a tudományért hevülőknek s életed egy nagy alkotás volt, magadnak sohasem jutott osztályrészül más, hozzád méltó jutalom, mint tanítványaidnak, akik közé tartozom én is, soha el nem múló hálája. Isten kegyelméből való tanító voltál, aki eszméidet át tudtad plántálni ezer és ezer ifjú lélekbe s ekként hazánkban a gyakorlati tanárképzés alapjait leraktad; író voltál, aki a nevelés nagy per-

spektíváit tártad fel írásműveidben; iskolaszervező voltál, aki megérezted a nemzet lelkét s ezzel a megérzéssel tudtál mintegy törvényt szabni hosszú időkre, nemzedékek iskolai munkásságának. Professzor voltál, aki egész életedben professiót, vallomást tettél tudományos meggyőződéseidről, aki elveidet soha meg nem tagadtad, noha végigjártad a nagy szellemek tövises pályáját, hő-sies kitartással elviselve a meg nem értetés vagy félreértetés sor-sát, mert tudtad, hogy az idők folyása igazolni fogja azt, amit tanítottál. Sötétségbe borult immár elméd fényes ragyogása; lecsukódott a szem, melyben annyi jóság vagy szellem tükröződött; elnémult az ajak, melyen csüngtünk odaadó figyelemmel és sze-retettel; kihullott kezedből a toll, mellyel a magyar nyelvés iro-dalmát annyi becses művel gazdagítottad. De nem enyészett el az eszme, melyet hirdettél. Porhüvelyedet odaadod az anyaföld-nek, de nekünk ideadtad a lelkedet, mely bennünk és minden magyar tanítóban és nevelőben élni fog minden időkbén. Isten veled!»

AZ ISKOLA ÉS A HÁBORÚ.

— Elnöki megnyitó a Magyar Pädagogiai Társaság 1915. évi október havi felolvasó ülésén. —

Amióta a Magyar Pädagogiai Társaság legutóbbi felolvasó ülését megtartotta, korszakos fordulatot vett a világháború. A támadot-takból támadók lettünk. Fiaiink diadalt diadalra halmozva nyomultak be az ellenség földjére. A béke reménye még mindig a jövő homá-lyában kavargó ugyan, ködösen és alaktalanul, de nyilvánvaló sike-reink megacélozták erőnket, megszilárdították már-már ellankadó ön-bizalmunkat s a kedvező végkifejlés megújult hitével ajándékozták meg sziveinket.

Az eseményeknek ez a kedvező fordulása sok mindenféle szem-pontból lett azóta elmélkedés tárgya. Szabad talán nekünk, a közneve-lés munkásainak is néhány percre félbeszakítanunk mindennapi teen-dőnket s a magunk álláspontjáról megvilágítanunk az új helyzetet.

Még emlékszünk — hiszen nem régen volt — hogy a prog-szesszív irányú pedagógiai irodalom a nyugati államokban mily éles jajkiáltásokat hallatott a köznevelés mai állapotáról. Csak idézzük vissza emlékezetünkbe például Ellen Key asszonynak a múlt század vége felé megjelent könyvét, melyben azzal vádolja a mai iskolát,